

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 14.2.2007
KOM(2007) 56 v konečnom znení

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE A EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU**

o vedeckých informáciách v digitálnom veku: prístup, šírenie a uchovávanie

{SEC(2007)181}

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE A EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU

o vedeckých informáciách v digitálnom veku: prístup, šírenie a uchovávanie

1. Úvod

Toto oznámenie vychádza z dvoch prameňov politik, **iniciatívy i2010: digitálne knižnice a politiky Spoločenstva** v oblasti **výskumu**. Iniciatíva digitálne knižnice si kladie za cieľ zvýšiť prístupnosť a využiteľnosť informácií v digitálnom prostredí. Nadväzuje na list šiestich hláv štátu a premiérov z 28. apríla 2005, v ktorom sa od Komisie žiadalo, aby podnikla kroky potrebné na zlepšenie prístupu k európskemu kultúrnemu a vedeckému¹ dedičstvu.

Politika Spoločenstva v oblasti výskumu sa usiluje maximalizovať socio-ekonomický prínos výskumu a vývoja pre verejné blaho. Toto oznámenie predstavuje prvý krok v rámci širšieho procesu vytvárania politik zameraný na spôsoby fungovania systému vedeckých publikácií a jeho dosah na kvalitu výskumu. Prichádza v strategickom okamihu pre európsky výskum, ktorým je spustenie siedmeho rámcového programu (7RP) na roky 2007 — 2013 a pripravované oznámenie o rozvoji Európskeho výskumného priestoru (ERA).

Účelom tohto oznámenia je signalizovanie dôležitosti a začatie procesu vytvárania politiky (a) prístupu k vedeckým informáciám a ich šírenia² a (b) stratégií uchovávania vedeckých informácií v rámci celej únie. Za týmto účelom sa v ňom ohlasuje séria opatrení na európskej úrovni a poukazuje na potrebu pokračujúcej politickej diskusie.

Tieto otázky majú priamy dosah na schopnosť Európy súťažiť v oblasti znalostí, určujúci faktor dosiahnutia cieľov lisabonskej agendy v oblasti konkurencieschopnosti.

2. DÔLEŽITOSŤ VEDECKÝCH INFORMÁCIÍ

V záujme vytvárania čoraz konkurencieschopnejšej znalostnej ekonomiky musí Európa zlepšiť prísun vedomostí prostredníctvom výskumu, ich šírenie prostredníctvom vzdelávania a ich uplatňovanie prostredníctvom inovácií. Všetok výskum stavia na predchádzajúcej práci a závisí od možností vedcov získať prístup k vedeckým publikáciám a výskumným údajom a deliť sa o ne. Rýchle a účinné šírenie výsledkov výskumu pomôže urýchliť inovácie a vyhnúť sa zdvojovaniu výskumného úsilia, i keď možno ospravedlniť isté meškanie v záujme toho, aby tieto výsledky mohli ako prví využiť sami výskumníci alebo aby mohli byť využité na komerčné účely. Systém zverejňovania vedeckých informácií je nesmierne dôležitý pre ich certifikáciu a šírenie, a preto má významný dosah na politiku financovania a kvalitu európskeho výskumu.

¹ V tomto oznámení sa pojmy „vedecký“ a „veda“ týkajú výskumných aktivít vo všetkých akademických odboroch vrátane spoločenských a humanitných vied.

² Na účely tohto oznámenia sa pod „vedeckými informáciami“ chápu publikácie i výskumné údaje.

Orgány verejnej moci financujú asi tretinu európskeho výskumu³ a preto majú jasný záujem na optimalizovaní systému vedeckých informácií. Európskemu spoločenstvu ide o veľa: V rozpätí rokov 2007 až 2013 Spoločenstvo investuje do 7RP asi 50 miliárd EUR.

3. PRÍSTUP K VEDECKÝM INFORMÁCIÁM A ICH ŠÍRENIE V DIGITÁLNO M VEKU

3.1. Systém v prechode: nové trhy, služby a trhové subjekty

Hlavnou charakteristickou črtou modernej vedy je rýchlo sa zvyšujúce využívanie digitálneho obsahu vo výskume a v šírení poznatkov. Internet umožňuje okamžitý prístup k vedeckým informáciám a ich šírenie a nové informačné a komunikačné nástroje ponúkajú inovatívne spôsoby pridávania hodnoty. Otvorili nové cesty pre využívanie množstva údajov pochádzajúcich z experimentov a pozorovaní v rámci vedeckého procesu a pre extrahovanie významu z týchto údajov uložených v archívoch v kombinácii s inými zdrojmi vedeckých informácií. To vedie k „spojitosti“ priestoru vedeckých informácií od surových údajov až k ich zverejňovaniu v rozličných komunitách a štátoch.

Ústrednú úlohu v systéme vedeckých informácií zohrávajú tradične vedecké časopisy. Sú nástrojom šírenia výsledkov výskumu a majú značný vplyv na kariéru jednotlivých vedcov. Proces odborného recenzovania, ktorý je oporou výberu článkov do časopisu, je jeho hlavným mechanizmom kvality kontroly.

Technologické zmeny ponúkajú európskym vydavateľom vedeckým časopisov nesmierne príležitosti. V priebehu posledných rokov vydavatelia vedeckých časopisov aj iné trhové subjekty podstatne investovali do informačných technológií umožňujúcich online prístup, do dodatočnej digitalizácie obsahu a do služieb s pridanou hodnotou. Asi 90 % všetkých vedeckých časopisov je teraz dostupných online, v mnohých prípadoch prostredníctvom predplatného.

Na svete existuje asi 2 000 vydavateľov vedeckých časopisov, ktorí ročne vyprodujú 1,4 milióna článkov. Asi 780 z ich má sídlo v EÚ a pokrýva 49 % celkovej produkcie časopisov. Zamestnávajú priamo v EÚ asi 36 000 osôb a majú silnú pozíciu na svetovom trhu.

Dôležitým trendom v poslednom čase bol rozvoj hnutia za otvorený prístup založeného na názore, že prístup k publikáciám a údajom by sa mal vo veku internetu zlepšiť. Cieľom tohto hnutia je zabezpečiť okamžitý a bezplatný prístup k výskumným publikáciám cez internet. Hlavným míľnikom v kontexte tohto hnutia bola berlínska deklarácia z roku 2003 o otvorenom prístupe k znalostiam v prírodných i humanitných vedách.

Podľa berlínskej deklarácie uverejnenie s otvoreným prístupom vyžaduje, aby autori zaručili slobodný prístup k svojim príspevkom k vedeckému poznaniu, ako aj možnosť ich využívania podmienenú patričným pripísaním autorstva. Navyše úplná verzia práce a dodatkové materiály by sa mali uložiť aspoň v jednom online archíve. Deklaráciu podpísalo 196 výskumných inštitúcií a je ešte stále možné pripojiť k nej svoj podpis.

Hnutie za otvorený prístup malo za následok aj to, že vydavatelia začali experimentovať s obchodným modelom ‚autorských platieb‘, ktorý umožňuje čitateľom bezplatný online

³ Odkazy podporujúce toto tvrdenie a čísla použité v tomto dokumente, ako aj kľúčové definície sa nachádzajú v pracovnom dokumente útvarov Komisie priloženom k tomuto oznámeniu.

prístup. Tento obchodný model prenáša náklady na vydávanie z čitateľa na autora, to znamená, že ich financuje autorova inštitúcia alebo verejný orgán. Rastie aj počet takzvaných hybridných časopisov, ktoré ponúkajú zároveň riešenia platené čitateľom i riešenia platené autorom. Ďalší model, s ktorým sa v súčasnosti experimentuje, predpokladá prechod kritickej masy časopisov v konkrétnej oblasti na otvorený prístup sponzorovaný konzorciom financujúcich subjektov. Príkladom je Sponzorské konzorcium pre publikovanie s otvoreným prístupom vo fyzike častíc (Sponsoring Consortium for Open Access Publishing in Particle Physics), ktoré vedie CERN, Európska organizácia pre jadrový výskum. V súčasnosti časopisy s otvoreným prístupom tvoria asi 10 % celkovej produkcie časopisov.

Ďalším vývojom je uloženie odborne recenzovaných a/alebo zatiaľ odborne nerecenzovaných časopiseckých článkov vo voľne prístupných archívoch organizovaných podľa inštitúcií alebo disciplín. V niektorých prípadoch sa uloženie vykoná až po období embarga, počas ktorého vydavateľia môžu realizovať návratnosť investícií (napr. Cairn vo Francúzsku a Belgicku). Dĺžka tohto obdobia embarga sa môže meniť v závislosti od jednotlivých disciplín.

Niektoré agentúry financujúce výskum aktívne rozvíjajú stratégie odporúčania alebo záväzného umiestňovania publikácií do otvorených archívov časopiseckých článkov, ktoré sú výsledkom nimi financovaného výskumu. Markantnými príkladmi sú výskumný fond Wellcome Trust a americká výskumná agentúra National Institutes of Health. V americkom senáte nedávno predložili návrh zákona, ktorý federálnym agentúram umožňuje rozvíjať stratégie verejného prístupu.

Opísané trendy viedli k debate o vedeckom informačnom systéme so zameraním na články vo vedeckých časopisoch. Kľúčové argumenty zainteresovaných strán sú zhrnuté v rámku.

Hlavné argumenty výskumných pracovníkov, výskumných organizácií, financujúcich subjektov a knižníc

- *Otvorený prístup môže zvýšiť dosah vedeckého výskumu a inovácií prostredníctvom zlepšeného prístupu k výsledkom výskumu a ich rýchleho šírenia.*
- *Internet by mal znížiť náklady na vedecké publikácie, ale ceny časopisov sa zvýšili. To ovplyvňuje prístup k vedeckým informáciám.*
- *Z verejných výdavkov sa financuje výskum, odborné recenzie (prostredníctvom platov recenzentov) a časopisy (napr. prostredníctvom rozpočtov knižníc). Je prirodzené, že verejní aktéri by mali požadovať vyššiu návratnosť investícií.*

Hlavné argumenty vydavateľov

- *Problém prístupu neexistuje. Prístup k vedeckým informáciám nebol nikdy lepší.*
- *Vydávanie niečo stojí. Vydavateľia pridávajú značnú hodnotu procesu výskumu tým, že tým najúčinnejším spôsobom garantujú kvalitu novinových článkov.*
- *Vydavateľský trh je vysoko konkurenčný a nevyžaduje si verejnú intervenciu. Zle naplánovaná intervencia môže viesť k ‚implózii‘ súčasného systému bez toho, že by sa ponúkala jasná a uskutočniteľná alternatíva.*

3.2. Otázky a problémy

Organizačné otázky

Posun týkajúci sa druhu všeobecne využívaného vydavateľského obchodného modelu môže priniesť nepredvídané organizačné dôsledky. Napríklad pri modeli „autorských platieb“ sa

náklady na získanie výsledkov výskumu presúvajú z jednej verejnej inštitúcie (knihnice) na inú (napr. katedry univerzít). To môže viesť k prechodným nákladom alebo k dočasnému výpadku dostupnosti vedeckých informácií.

Objavenie sa rastúceho počtu archívov, ktoré neobsahujú len odborne recenzované články, ale aj pracovné materiály, dizertačné práce, výskumné údaje a pod. vyvoláva ďalšie otázky.

Príkladom tohto integrovaného prístupu je program DARE v Holandsku. Jeho cieľom je poskytovať cez sieť voľný prístup k výsledkom akademickej činnosti zo všetkých univerzít. Základná infraštruktúra momentálne obsahuje vyše 100 000 vedeckých správ a článkov o výskume a v neskoršej fáze pribudnú aj údaje z experimentov či pozorovaní a iné digitálne objekty, ako sú videosúbory a audiosúbory.

Digitálne archívy sú príslubom nových, integrovaných zdrojov informácií a v čoraz väčšej miere sa stávajú strategickou infraštruktúrou slúžiacou na podporu výskumu. Vyžadujú si značné organizačné úsilie súvisiace s otázkami ako: kto zodpovedá za umiestňovanie materiálu? Ako možno zaručiť kvalitu archívov a ich obsahu (napr. správu verzií)? A ako sa dajú archívy v rámci Európy pospájať tak, aby vytvorili kritické množstvo informácií?

Právne otázky

Pri zverejňovaní vedeckých článkov v časopisoch autori za normálnych okolností prenášajú svoje práva na vydavateľov. Vydavatelia sa potom starajú o šírenie týchto článkov s cieľom zabezpečiť si návratnosť investície. Výskumníci, financujúce orgány a knihnice upozorňujú, že súčasné zmluvné praktiky môžu mať negatívny dopad na prístup a šírenie a že o nich treba pouvažovať. Cieľom pritom nie je zavedenie zákonných ustanovení Spoločenstva o zmluvách a autorskom práve – táto oblasť nebola na úrovni Spoločenstva harmonizovaná – ale zamyslenie nad tým, akým spôsobom vedecí autori uplatňujú svoje práva v digitálnom prostredí.

V prípade výskumných údajov je problém s právami duševného vlastníctva (IPR) odlišný. Hoci výskumné údaje ako také nie sú chránené právami duševného vlastníctva, smernica 96/9/ES o právnej ochrane databáz⁴ chráni snahu organizovať výskumné údaje. V tomto kontexte vznikli obavy týkajúce sa dosahu práva na ochranu nepôvodných databáz *sui generis* na prístupnosť vedeckých výskumných údajov⁵.

V prípade osobných údajov spracovávaných alebo šírených v tomto kontexte prístup k týmto údajom a ich využívanie by mali rešpektovať zásady ochrany osobných údajov stanovené v smerniciach EÚ 95/46/ES and 2002/58/ES⁶.

Technické otázky

Technologický pokrok môže značne prispieť k prístupnosti a využívaniu vedeckých informácií. Napríklad lepšie vyhľadávacie nástroje pomôžu výskumníkovi nájsť informácie a dosiahnuť pokrok v nových oblastiach a nástroje pre spoluprácu zdokonalia spôsob, akým výskumníci zdieľajú informácie.

⁴ Ú. v. ES L 77, 27.3.1996, s. 20.

⁵ Pozri hodnotiacu správu o smernici z roku 2005 vypracovanú generálnym riaditeľstvom pre vnútorný trh a služby http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/databases/evaluation_report_en.pdf.

⁶ Ú. v. ES L 281, 23.11.1995, s. 31 a L 201, 31.7.2002, s. 37.

Aby sa dosiahlo prepojenie digitálnych archívov umožňujúce ich prehľadávanie, treba sa systematicky venovať aj otázkam interoperability. V tomto ohľade je veľmi dôležité používanie otvorených noriem.

Finančné otázky

Za posledných dvadsať rokov ceny predplatného časopisov sa priemerne zvýšili nad úroveň inflácie - podľa jednej štúdie o 4,5 % za rok nad infláciu - pričom existujú značné rozdiely medzi vednými disciplínami a časopismi. To spôsobilo, že knižnice financované z verejných zdrojov, ich hlavní klienti, sa dostali pod finančný tlak a v niektorých prípadoch to viedlo k rušeniu predplatného. Tento problém je obzvlášť výrazný vo finančne menej vybavených inštitúciách a krajinách s nižšou úrovňou príjmov. Vydavatelia argumentujú tým, že zvýšenia cien spôsobil nárast počtu ponúkaných článkov a zväčšujúci sa rozsah časopisov, a súvisia aj s vyššou mierou využívania.

Súčasne však nárast rozpočtov na výskum predbehol financovanie šírenia výsledkov výskumu - dnes je to menej než 1 % celkových výdavkov na výskum a vývoj v Európe - vrátane dostupných rozpočtov knižníc. Vydavatelia reagovali ‚veľkorysými‘ ponukami (‚pribalením‘ ďalších titulov za zníženú cenu) adresovanými knižniciam a ich konzorciám. Znamenalo to prínos pre výskumné organizácie v celej Európe, ale prinieslo to aj nové problémy pre rozpočty knižníc, ktoré stratili flexibilitu v dôsledku viacročných a pomerne nepružných zmlúv.

Ďalším finančným problémom bola daň z pridanej hodnoty (DPH) na digitálne výrobky. Digitálne časopisy v celej Európe podliehajú štandardnej DPH, kým papierové časopisy majú výhodu znížených sadzieb. Tak dochádza k tomu, že rovnaký obsah je zdaňovaný rôznou DPH v závislosti od média. Navyše pri súčasných pravidlách týkajúcich sa výnimiek, verejných orgánov a subvencovania si verejné výskumné ústavy a knižnice nemôžu odpočítavať náklady na DPH. Reakciou na tento stav bolo, že niektoré členské štáty refundujú knižniciam DPH za predplatné digitálnych časopisov.

4. UCHOVÁVANIE V DIGITÁLNO M VEKU

4.1. Problém

Dlhodobé uchovávanie digitálneho materiálu je ústredný problém informačnej spoločnosti, ktorú charakterizuje exponenciálne rastúci a čoraz dynamickejší prísun informácií. Digitálne informácie sú nestabilné v dôsledku rýchlych zmien hardvéru i softvéru a obmedzenej životnosti archivovacích zariadení. Informácie sa musia uchovávať, aby zostali čitateľné a dali sa použiť aj v budúcnosti. Túto výzvu naznačilo oznámenie ‚i2010: digitálne knižnice‘ vo vzťahu k európskemu digitálnemu kultúrnemu dedičstvu.

Otázka uchovávania je dôležitá pre publikácie i výskumné údaje. Uchovávanie výskumných údajov je podstatné pre zabezpečenie sledovateľnosti a opakovateľnosti experimentov. Navyše výskum často závisí od pozorovaní v minulosti, napríklad v prípade výskumu zmeny klímy. Niekedy výskumné údaje zhromaždené v minulosti nadobudnú relevantnosť v súčasnom kontexte.

Tak to bolo počas ‚antraxových varovaní‘ v USA a v Európe. Britská knižnica – jedno z mála miest na svete s rozsiahlymi historickými fondmi výskumných informácií

o antraxe – zaznamenala veľký počet dopytov. Posledných štyridsať rokov sa prakticky nerobil nijaký nový výskum antraxu⁷.

V súčasnosti neexistujú v rámci únie jasné stratégie dlhodobého uchovávania a využiteľnosti digitálnych vedeckých informácií. Existujúce národné a európske iniciatívy sa musia systematicky prepojiť. Uchovávanie je aj oblasť so značným trhovým potenciálom (napr. skladovacie služby), v ktorej si Európa nemôže dovoliť zaostať.

4.2. Otázky a problémy

Organizačné otázky

Otázka uchovávania vyvoláva ďalšie organizačné otázky. Kto je zodpovedný za uchovávanie výskumných údajov a potrebného softvéru a hardvéru? Aké sú úlohy výskumných organizácií a knižníc? Podľa akých kritérií by sa mali vyberať materiály na uchovávanie? Navyše úspešná stratégia verejného uchovávania si vyžaduje dobrú spoluprácu medzi verejnými a súkromnými partnermi.

Príklady partnerstiev medzi verejným a súkromným sektorom na účely uchovávania sú dohody medzi Holandskou národnou knižnicou a vydavateľmi ako Reed Elsevier, Springer a Bio-Med Central.

Právne otázky

Inštitút povinného uloženia čiže povinnosti tvorcov obsahu odovzdať jeden alebo viac exemplárov vedeckých materiálov poverenému depozitnému orgánu je zásadnou podmienkou pre uchovávanie digitálnych vedeckých informácií. Členské štáty začali rozširovať právo povinného výtlaku na digitálne informácie rozličnou rýchlosťou a pri pokrytí rozličných druhov informácií. Prechod na digitálnu archiváciu však môže spôsobiť medzery v intelektuálnych záznamoch. Správa výboru pre vedu a techniku Dolnej snemovne Spojeného kráľovstva z roku 2004 signalizovala 60 % výpadok pri deponovaní elektronicky šírených publikácií spôsobený oneskorením implementácie povinného uloženia.⁸ V záujme maximalizácie účinnosti procesu uchovávania by sa digitálne informácie mali sprístupňovať povereným depozitným orgánom bez technickej ochrany proti kopírovaniu.

Technické otázky

Pokroky v technológiách môžu prispieť k tomu, že informácie zostanú prístupné a využiteľné. Cieľom je zníženie nákladov na uchovávanie a ponuka riešení pre problémy, ako je ukladanie veľkých objemov dynamického obsahu. Modernizácia podpornej technickej infraštruktúry by zvýšila kapacitu výskumných organizácií na uchovávanie informácií.

Finančné otázky

Pri vytváraní otvorených archívov je potrebné brať do úvahy náklady na dlhodobé a udržateľné uchovávanie, no tieto náklady sa často dajú len ťažko odhadnúť. Medzi určujúce faktory patrí druh a objem uchovávaných informácií, počet potrebných migrácií a predpokladané využitie.

⁷ Stály prístup európskej pracovnej skupiny, „Stály prístup k vedeckým záznamom“.

⁸ Správa výboru pre vedu a techniku Dolnej snemovne „Scientific Publications - Free for all? (Vedecké publikácie – voľne prístupné pre každého?)“ - HC 399-1, júl 2004, s. 93.

5. OPATRENIA NA EURÓPSKEJ ÚROVNI

5.1. Pozícia Komisie

Iniciatívy vedúce k širšiemu prístupu k vedeckým informáciám a ich šíreniu sú potrebné, najmä s prihliadnutím na časopisecké články a výskumné údaje vytvorené na základe verejného financovania. So zreteľom na časopisecké články Komisia pozoruje publikovanie s otvoreným prístupom a zvažuje prípadné experimenty v tejto oblasti.

Plne verejne financované výskumné údaje by mali byť v zásade prístupné pre všetkých v súlade s ministerskou deklaráciou OECD o prístupe k výskumným údajom financovaným z verejných zdrojov.⁹

Navyše Komisia obzvlášť upozorňuje na potrebu jasnej stratégie digitálneho uchovávania vedeckých informácií.

Komisia oceňuje závažnú úlohu všetkých zúčastnených strán v systéme vedeckých informácií a je presvedčená, že tieto zúčastnené strany by sa mali podieľať na každom procese transformácie týkajúcom sa prístupu k vedeckým informáciám, ich šíreniu a uchovávaníu.

5.2. Čo sa doteraz dosiahlo?

Členské štáty a Komisia začali skúmať otázky prístupu, šírenia a uchovávania vedeckých informácií prostredníctvom **financovania projektov a začatím verejnej debaty so zúčastnenými stranami**.

Príkladmi relevantných projektov spolufinancovaných podľa šiesteho rámcového programu (RP6) sú CASPAR, DRIVER a SEDATANET.

CASPAR sa zaoberá riadením poskytovania prístupu k vedeckým údajom v budúcnosti a ich uchovávaníu. DRIVER sa sústreďuje na spôsoby prepojenia archívov vedeckých informácií. SEDATANET sa zameriava na vývoj celoeurópskej riadiacej infraštruktúry námorných údajov integrujúcej vnútroštátne archívy námorných údajov.

Komisia tiež začala pracovať s poradnými skupinami a zbierať názory zúčastnených strán, napríklad skupiny na vysokej úrovni pre digitálne knižnice a Európskeho poradného výboru pre výskum (EURAB).

Financovala aj „Štúdiu o ekonomickom a technickom vývoji európskych trhov s vedeckými publikáciami“¹⁰, ktorá sa stala v roku 2006 predmetom verejných konzultácií. Reakcie na tieto iniciatívy spolu s výsledkami pravidelnej interakcie so zúčastnenými stranami poskytli Komisii hodnotné údaje.

Na **politickej úrovni** sa otázkam digitálneho uchovávania venuje odporúčanie Komisie o digitalizácii kultúrneho materiálu a jeho dostupnosti online a o uchovávaní digitálnych záznamov prijaté 24. augusta 2006.¹¹

⁹ Prijatou v Paríži 30. januára 2004. V súčasnosti sa pripravuje odporúčanie OECD k tejto otázke.

¹⁰ http://ec.europa.eu/research/science-society/pdf/scientific-publication-study_en.pdf

¹¹ Ú. v. EÚ L 236, 31.8.2006, s.28.

5.3. Budúce akcie v réžii Európskej komisie

A. Prístup k výsledkom výskumu financovaného Spoločenstvom

V rámci 7RP Komisia podnikne opatrenia na podporu lepšieho prístupu k publikáciám, ktoré vznikli na základe ňou financovaného výskumu. V tomto kontexte bude možné náklady na projekty súvisiace s publikovaním vrátane publikovania s otvoreným prístupom hradiť z finančného príspevku Spoločenstva. Komisia bude podporovať výskumnú komunitu pri využívaní tejto možnosti.

Komisia si tiež predstavuje, že v rámci špecifických programov (napr. programov riadených Európskou radou pre výskum) vydá špecifické usmernenia týkajúce sa zverejňovania článkov v otvorených archívoch po istom období embarga. To by sa robilo na sektorovom základe, pričom by sa brali do úvahy špecifiká jednotlivých akademických a vedných disciplín.

B: Spolufinancovanie výskumných infraštruktúr (najmä archívov) a projektov

V rámci 7RP Komisia zintenzívni svoje aktivity týkajúce sa infraštruktúr dôležitých pre prístup k vedeckým informáciám, najmä prepojením digitálnych archívov na európskej úrovni. Na tento účel bude na obdobie rokov 2007-2008 k dispozícii približne 50 miliónov EUR (z čoho asi 20 miliónov bolo pridelených na rok 2007).

Navyše sa počas tohto obdobia poskytne predbežná čiastka 25 miliónov WUR (z toho asi 15 miliónov v roku 2007) na výskum digitálneho uchovávaní (najmä siete kompetenčných centier pre digitálne uchovávanie) a na nástroje pre spoluprácu pri využívaní obsahu.

V rámci programu *eContentplus* (2005-2008) sa rezervovalo 10 miliónov EUR na zlepšenie prístupnosti a využiteľnosti vedeckého obsahu, najmä na riešenie otázok interoperability a viacjazyčného prístupu.

C: Základ pre budúcu debatu o politike

Aby sa podnietila takáto debata a proces vytvárania politiky, Komisia iniciuje štúdiu o ekonomických aspektoch digitálneho uchovávaní, príprava ktorej by sa mala začať v roku 2007. Navyše prostredníctvom programu Veda v spoločnosti Komisia podporí výskum systému vedeckých publikácií v rámci ERA i globálne, napríklad výskum vydavateľských obchodných modelov, stratégií šírenia a prepojenia medzi kvalitou výskumu, vedeckou integritou a systémom vedeckých publikácií.

Pri skúmaní právnych predpisov týkajúcich sa DPH Komisia kriticky zhodnotí otázky dôležité pre vedecké publikácie, ako sú obmedzenia platné pre verejné orgány alebo vyňatie sektorov v súvislosti s vracaním DPH.

D: Koordinácia politik a debata o nich so zúčastnenými stranami

Diskusie v Európskom parlamente a Rade prispejú k spoločnému porozumeniu otázkam prístupu a šírenia na európskej úrovni. V tomto ohľade sa členské štáty vyzývajú, aby preskúmali prípadné spoločné stratégie a diskutovali o relevantných otázkach a problémoch – organizačných, právnych, technických a finančných – zvýraznených v tomto oznámení. K formovaniu diskusie by mohli prispieť nástroje ako ER-NET a fóra ako CREST a ESFRI.

Komisia bude pokračovať v konzultáciách so zúčastnenými stranami v relevantných expertných a poradných skupinách, ako sú EIROforum, ESF, EURAB a skupina na vysokej úrovni pre digitálne knižnice, pričom zoberie do úvahy globálny rozmer tejto otázky.

Začiatkom roku 2007 zorganizuje konferenciu na vysokej úrovni o vedeckom publikovaní v európskom výskumnom priestore.

Komisia bude povzbudzovať univerzity, výskumné organizácie, orgány financujúce výskum a vydavateľov vedeckých časopisov, aby si vymieňali informácie o osvedčených postupoch týkajúcich sa nových modelov prístupu k vedeckým informáciám a ich šírenia.

Sumár činností

A. PRÍSTUP K VÝSLEDKOM VÝSKUMU FINANCOVANÉHO SPOLOČENSTVOM

- Náklady na publikovanie, vrátane publikovania s otvoreným prístupom, definované ako uhraditeľné vo výskumných projektoch financovaných Spoločenstvom.
- Špecifické usmernenia, ktoré treba vydať, v rámci špecifických programov týkajúce sa zverejňovania článkov v otvorených archívoch.

B. SPOLUFINANCOVANIE PROSTREDNÍCTVOM PROGRAMOV SPOLOČENSTVA

- Približne 50 miliónov EUR na rozvoj infraštruktúr, najmä digitálnych archívov, v rokoch 2007 — 2008.
- Približne 25 miliónov EUR na digitálne uchovávanie a nástroje pre spoluprácu v rokoch 2007 — 2008.
- Približne 10 miliónov EUR na prístup k vedeckým informáciám a ich využívanie prostredníctvom programu *eContentplus*.

C: VSTUPNÉ INFORMÁCIE PRE BUDÚCU DEBATU O POLITIKE

- Štúdiá o ekonomických aspektoch digitálneho uchovávania.
- Financovanie výskumu vydavateľských obchodných modelov a systému vedeckých publikácií.

D: KOORDINÁCIA POLITÍK A DEBATA O NICH SO ZÚČASTNENÝMI STRANAMI

- Prerokovanie v Európskom parlamente a v Rade, ďalšie diskusie so zúčastnenými stranami.
- Výmena osvedčených postupov týkajúcich sa nových modelov prístupu k vedeckým informáciám, ich šírenia a uchovávania.

6. ZÁVER

Prístup k vedeckým informáciám a ich uchovávanie sú hlavné úlohy digitálneho veku. Úspech v každej z týchto oblastí má kľúčový význam pre európsku informačnú spoločnosť a politiky výskumu. Rôzne zúčastnené strany z týchto oblastí majú rozličné názory na to, ako zlepšiť prístup, šírenie a uchovávanie.

V rámci procesu prechodu od sveta tlače k digitálnemu svetu Komisia bude prispievať k debate medzi zúčastnenými stranami a tvorcami politík tým, že podporí experimenty s novými modelmi, ktoré môžu zlepšiť prístup k vedeckým informáciám a ich šírenie, a aj podporou prepojenia existujúcich iniciatív na európskej úrovni týkajúcich sa uchovávaní.

Komisia vyzýva Európsky parlament a Radu, aby debatovali o relevantných otázkach na základe tohto oznámenia.